

**АКТУАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ИНИЦИАТИВИ НА МУЗЕИ И БИБЛИОТЕКИ
В БЪЛГАРИЯ: НОВО ПРОУЧВАНЕ**

Соня Любомирова Спасова

Университет по библиотекознание и информационни технологии, гр. София

**MUSEUM'S AND LIBRARY'S ACTUAL EDUCATIONAL INITIATIVES IN BULGARIA:
NEW RESEARCH**

Sonya Lyubomirova Spasova

University of Library Studies and Information Technologies

** Авторът изказва благодарност към научен проект с Договор № КП-06-М35/3 от 18.12.2019 на тема „Изследване на съвременни образователни програми на културни институции в България“, за финансирането на настоящата работа.*

Abstract: Dynamic processes in the contemporary information society and the rapid spread of new technologies necessitate innovative methodological, pedagogical and managerial approaches in the field of education to provoke interest, to achieve lasting knowledge and to create conditions for the manifestation of intrinsic motivation among young people. The concept of a „knowledge-based society“ provokes the search for changes in institutional structures that guarantee the establishment of lifelong learning attitudes.

There are different definitions of the term „education“ that unanimously unite its core mission to preserve and develop culture. Therefore, cultural institutions within the meaning of the current legal framework in the country, in addition to carrying out activities to create, disseminate and preserve cultural and historical values, should develop active educational initiatives to fulfil their role as a mediator between the preserved tradition and the present. It is also one of the mechanisms for achieving the current education goals related to its sustainable development.

This paper presents new research project entitled „Research of Contemporary Educational Programs of Cultural Institutions in Bulgaria“, financed by the National Science Fund, part of the Ministry of Education and Science.

Keywords: education, cultural heritage, cultural institutions, research project

От началото на настоящата година в Университета по библиотекознание и информационни технологии се реализира научноизследователски проект на тема „Изследване на съвременни образователни програми на културни институции в България“ (договор № КП-06-М35/3 от 18.12.2019), финансиран от Фонд „Научни изследвания“ към Министерство на образованието и науката. Основна цел на проекта е да се изследват разнообразните образователни дейности, които се реализират в две от организациите в състава на институционалната система на културното наследство – музеи и библиотеки в страната. До този момент те не са били обект на цялостно комплексно проучване, което да систематизира и категоризира устойчивите, дългосрочните и тематични образователни програми, осъществявани от тях в последните години. Наличието на многобройни и разнообразни изследвания, свързани с образованието в музейна и библиотечна среда, дава основание да се открият значимостта и актуалността на настоящото проучване, най-вече относно приноса му в систематичен и аналитичен план.

Музейните образователни програми като специфичен интердисциплинарен музейен продукт, предлагат богатство на идеи и форми, както и многообразие на теми и методи на работа, са обект на изследване от различни учени. Иновативните подходи, свързани с образователната функция на културното наследство, са обект на изследване, най-вече в сферата на музейната педагогика и на някои специалисти по обща педагогика и методиката на преподаване по различни учебни предмети¹.

Ролята на библиотеките за формиране на общество на знанието и ученето през целия живот е формулирана от редица специалисти и библиотечни експерти в страната, както и в множество нормативни документи. Образователните стратегии и иновативни образователни подходи в библиотеките са обект на изследване и от учени от Университета по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ)²

Взаимодействието между училищната институция и отделните културни организации в България също са обект на изследване на различни автори. През 2012 г. Националният фонд „Култура“ финансира проект за маркетингово проучване и оценка на взаимодействието между музеите – училището и младите потребители, провокиран от необходимостта за проучване и анализ на отношенията в съществуващия триъгълник „музей – ученик – училище“. Отчитат се основните проблеми, свързани с недостатъчната координация между музейните специалисти и преподавателите, както и с липсата на мотивация за въвеждането на иновативни и интерактивни практики. Отразени са гледните точки по темата, както на музейните сътрудници, които не са на ясно с изискванията и потребностите на учениците, така и на учителите, които считат, че музейните образователни програми не са адаптирани добре към учебните програми [1]

Според проф. Сийка Чавдарова-Костова [2] ролята на културните институции, осъществяващи и формиращи въздействия в сферата на извънучилищната педагогическа дейност спомага за повишаване качеството на интеркултурното образование и дава знания за различията, на базата на което да се осъществи възпитание по посока формиране на уважение и толерантност. Така се постига интегриране на етническите общности чрез реализиране на възпитателните функции на културните институции (музеи, библиотеки, галерии, читалища, средства за масова информация и др.), които разширяват своите функции в образователен, възпитателен и социален план и се явяват важен фактор за запазване, развитие, популяризиране и интегриране на многообразието от култури.

Основно заключение при прегледа на литературата по темата е констатацията за фрагментирано изучаване на междуинституционалното сътрудничество според различните сфери на научен интерес на авторите. Настоящият проект си поставя за задача да обедини тези изследвания с цел формулиране на конкретни препоръки за взаимодействие между музеите и библиотеките от една страна и системата на училищното образование от друга.

В Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2020 културното наследство е изведена като четвърта приоритетна област за периода. Чрез проекта ще се изследват музеите и библиотеките – символ на институции за съхранение на богатото национално културно наследство. Освен пазители на духовността, те имат за цел и дейности по генериране на доходи, постъпващи в държавния бюджет и следва да се търсят съвременни подходи за привличане на аудитории. Една от насоките в това отношение е прилагането на атрактивни образователни програми. Проектът ще спомогне за повишаване до систематичното представяне в обобщен вид проучените количествени и качествени характеристики на образователните програми, прилагани в националните и регионални исторически музеи и библиотеки в страната.

Това дава основание в да бъдат формулирани следните основни задачи:

1. Издирване, проучване и систематизиране на теоретични постановки, свързани с образованието в музейна и библиотечна среда.
2. Вторична обработка на статистически данни за провежданите образователни инициативи на предварително подбрани културни институции за периода 2019-2020 г.
3. Провеждане на представително проучване, базирано на количествени и качествени изследователски методи за представяне на актуална и всеобхватна картина по отношение образователните инициативи на културните институции. Ще се използва статистическият метод на представителна извадка от генерална съвкупност.
4. Извършване на анализ и систематизация на резултатите; формулиране на основни констатации и теоретични постановки за повишаване качеството на междуинституционалното сътрудничество и на образователните инициативи.

В разработката на проекта предварително са формулирани следните основни хипотези:

1. Образователните инициативи на културните институции са базов фактор за устойчиво развитие на образованието като цяло.
2. Динамичните процеси в съвременното информационно общество и бързото разпространение на новите технологии налага необходимост от иновативни методически и педагогически подходи за повишаване качеството на образованието.
3. Националните и регионални исторически музеи и библиотеки разполагат с незаменим ресурс за интегриране на културното наследство в системата на формално и неформално образование.

Целта и задачите на настоящото изследване се базират на систематичната разработка на научно-теоретичната концепция за културното наследство като интердисциплинарен феномен, граничещ с редица други близки и сродни науки, като: културология, история, социология, педагогика, музеология и др. В

процеса на проучването се предвижда формулиране на критерии и прилагане на комплексен подход за изследване на образователната функция на културните институции.

Екипът, който разработва проекта е в състав от шестима млади учени (асистент, докторанти и студенти) от Университета по библиотекознание и информационни технологии. Д-р Соня Спасова, ръководител на проекта, е главен асистент в катедра „Култура, историческо наследство и туризъм“ към ФБКН при УниБИТ. Основните ѝ научни интереси са в областта на организацията и управлението на процесите за социализация на културното наследство в съвременната образователна система; проучване и изследване на иновативни практики за взаимодействие на културните организации с образователните институции при прилагането на актуални методически и педагогически подходи за подобряване качеството на образователния процес, както и на въвеждане на модерни подходи за реализиране на образователен туризъм. Има участия в различни научно-изследователски проекти в областта на културното наследство и образованието, както и редица публикации по темата. Разработваните от нея лекционни курсове са с тема „Образователни концепции за социализация на културно наследство“, „Музейна педагогика“, „Образователни програми на културни институции“.

Светослава Димитрова е зачислена като докторант през 2017 г. в катедра „Библиотечен мениджмънт и архивистика“ във Факултета по библиотекознание и културно наследство на Университета по библиотекознание и информационни технологии. Темата на нейната дисертация е „Интелектуалноправни аспекти на електронно съдържание в университетска информационна среда“. Научните ѝ интереси са в областта на интелектуалната собственост и интелектуалната свобода. Участвала е с доклади в различни национални и международни конференции и е участвала в няколко проекта, свързани с нейните научни интереси.

Антоний Станимиров е зачислен като докторант през 2018 г. към катедра „Култура, историческо наследство и туризъм“ във Факултет по библиотекознание и културно наследство (ФБКН) в Университета по библиотекознание и информационни технологии. Темата на дисертационния му труд е „Българските военни паметници в периода от 1912 до 1944 г.“. Научните му интереси са насочени главно в областта на културно-историческото наследство и историята. Участвал е с доклади в различни научни конференции и студентски практики в тази сфера.

Арсини Колев е докторант от 2018 г., зачислен към катедра „Култура, историческо наследство и туризъм“ във факултет „Библиотекознание и културно наследство“ в Университет по библиотекознание и информационни технологии. Научните му интереси са насочени главно в областта на културно-историческото наследство, българска еврейска общност, култура и образование. Основните негови проучвания и изследвания са насочени към ролята на еврейската общност в образованието и културата на България, както и социализацията на еврейското културно наследство. Участвал е в различни научни конференции, семинари и студентски практики в областта на културно-историческото наследство на Република България.

Симона Душева завършва средното си образование през 2017 г. в 39 СУ „Петър Динев“, със специалност информационни технологии и английски език. От 2017 г. се обучава за придобиване на образователно-квалификационна степен „бакалавър“ по специалност „Библиотечен и информационен мениджмънт“ в Университета по библиотекознание и информационни технологии в Факултет по библиотекознание и културно наследство – ФБКН. В периода май-юни 2017 г., участва в проекта „Студентски практики“. Практиката е реализирана във Военна академия „Георги Стойков Раковски“. През 2018 г. се присъединява към екипа на Международния Югоизточен летен университет с ръководител гл. ас. д-р Диана Стоянова. Има участия в различни научно-изследователски проекти в областта на библиотечно-информационните науки.

Панайот Гиндев е студент ОКС „Магистър“ и заместник-ръководител в компютърна лаборатория „Джон Атанасов“ към УниБИТ. Притежава трайни интереси и специфични умения в сферата на компютърните и комуникационните технологии. Има над 20-годишен опит като технически експерт, сервизен техник и системен администратор в различни бизнес и изследователски организации. Основател и управител на „Ай Ти Студио“ ЕООД. Завършва курс към MikroTik академия, където защитава сертификата MikroTik Certified Network Associate (MTCNA), както и Софтуерния университет (СофтУни), които развиват квалификацията му.

Очакваните резултати от проекта са насочени към изграждане на информационна база данни с актуална информация за реализираните образователни програми на културните организации по териториален и тематичен обхват. Ще се създаде интерактивна карта, публикувана в официалния сайт на проекта, с което ще се даде възможност на широк кръг потребители бързо, лесно и удобно чрез глобалната мрежа да се ориентират къде и в какви образователни инициативи могат да участват. Това пряко може да ко-

респондира и със системата на училищното образование за подбор и обогатяване на извънкласни образователни дейности-

Изследването на добри практики, прилагани от българските културни институции, и представянето им пред национална и международна научна аудитория би спомогнало за повишаване престижа на България като държава с богато културно наследство, съхранени традиции и активни културно-образователни дейности. От друга страна чрез изследването ще се открият и някои пропуски в това отношение, което би могло да подпомогне регионалното развитие на културно-образователната инфраструктура в страната.

References:

1. Yaneva, Madlen, Marketingovo prouchvane i otsenka na vzaimodeystviето mezhdu muzeite – uchilishteto i mladite potrebiteli, Marketingovo prouchvane i otsenka na vzaimodeystviето mezhdu muzeite – uchilishteto i mladite potrebiteli, Sofia, 2012, str. 11-17.
2. Chavdarova-Kostova, Siyka, Interkulturnostta mezhdu obrazovaniето i vazpitanieto, *Образование*, 2012, № 4, str. 101-112.

(Endnotes)

1. Teoretichni i praktichni aspekti v tova napravlenie sa razrabotvani ot avtori kato: Andreev, M. Protsesat na obuchenieto: didaktika. – Sofia : Univ. izd. Sv. Kliment Ohridski, 2001.; Gerdzhikova, Nina. Problemat za sashtnostta i izmervaneto na prepodavaneto v klasnata staya v konteksta na savremennata teoria. // *Образование*, 2010, № 6, s. 34-42.; Lakudova, Rositsa. Uchilishteto – transformatsia na obrazovatelno-vazpitatelnia protses. // *Образование*, 2010, br. 2, 67-74.; Matevski, Z. Metodicheski idei za prepodavaneto chasovete po grazhdansko obrazovanie. // *Inovativna sotsiologia*. – Sofia: UI, 2007, 251-259.; Terzieva, Margarita., Plamen. Radev. Muzeyna pedagogika. – Plovdiv : UI „Paisiy Hilendarski“, 2013. 102 s.; Tsekova, Ekaterina. Muzeyna komunikatsia i muzeyno obrazovanie, Sofia : Ministerstvo na kulturata, 2007, 172 s. i dr.
2. Teoretichni i praktichni aspekti v tova napravlenie sa razrabotvani ot avtori kato: Vasileva, Rumelina. Cheteneto kato znanie i savremennite kompetentnosti (v universitetite, v bibliotekite i v obshtestvenoto bitie) // *Literaturata*, 2010, № 7, s. 308-315.; Denchev, Stoyan. Universitetskite biblioteki i savremennite obrazovatelni modeli. // *Savremenni izmerenia na evropeyskoto obrazovatelno i nauchno prostranstvo : sbornik s doklado2015*), s. 310-315.; Zlatkova, Plamena. Uchilishtniyat bibliotekno-informatsionen tsentar – teritoria na kachestvena informatsia. // *Obshtestvoto na znaniето i humanizmat na XXI vek : natsionalna nauchna konferentsia s mezhdunarodno uchastie*, 2012, s. 515-521.; Stancheva, Silvia. *Образователни стратегии в библиотеките : учебно помагало – Sofia : Za bukвите – O pismenehy*, 2014, 126 s. i dr.